

Verslag overleg tussen vertegenwoordigers SGP en ChristenUnie met het Comité van Vrouwenbonden op Gereformeerde grondslag 4 maart 2016

Aanwezigen

Mevrouw C. Dik-Faber (ChristenUnie), de heer R. Bisschop (SGP), de dames Jonker, Berkhoff, Bouma, Schoonderwoerd, Den Hertog, Koning, Teerds, De Jonge, De Zwart (Comité), Korpershoek, Van Leeuwen (Christenvrouw), Van Ark en Rijken (HHK) en Smit (notuliste).

1. Opening door mevrouw Dik-Faber

Carla leest Rom. 8: 18-25. De themabespreking zal gaan over zorg voor de schepping. Een preek van een gastpredikant was twee jaar geleden voor Carla een wake-upcall voor wat betreft dit thema. Het gelezen gedeelte gaat over de schepping die zucht, maar die ook de openbaring van de kinderen van God verwacht. Ook voor nu is sprake van een oproep om zorg te hebben voor de schepping.

2. Vaststellen van de agenda

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

3. Verslag van de bespreking van 6 maart 2015

Het verslag van 6 maart 2015 wordt met dank aan Evelien ongewijzigd vastgesteld.

4. Schepping, en zorg voor het milieu

Het onderwerp gaat steeds meer leven. Vorig jaar is in Parijs het klimaatakkoord gesloten, waar Carla bij was met een commissie van de Tweede Kamer.

Klimaatverandering staat nu echt op de agenda. Het vorige akkoord stelde niet veel voor, maar nu hebben 192 landen hun handtekening er onder gezet. Ook bijv. Polen, een land dat erg vervuילend is.

Het doel is de opwarming van de aarde door klimaatverandering ver onder de 2 graden te beperken. Als er niets zou gebeuren zouden landen ook echt verdwijnen, zoals eilandjes door de stijging van de zeespiegel, maar ook zouden delen van de Filipijnen of van Bangladesh er veel last van hebben (door overstromingen), of landen waar veel droogte is.

Ook de paus heeft zich uitgesproken. Hij heeft een groene encycliek geschreven, niet alleen aan katholieken, maar aan christenen en alle 'mensen van goede wil'. Hij verbindt daarin sociale en ecologische gerechtigheid. Als christenen is er de oproep goed voor de schepping te zorgen. Vaak wordt Micha 6:8 aangehaald. We hebben nu gelezen uit Rom. 8. Zorg voor schepselen staat niet los van zorg voor de schepping. Zowel voor het individu als voor kerken en ook op politiek niveau. Hoe kunnen we elkaar versterken?

De vraag wordt gesteld hoe je het thema praktisch invult. De overheid heeft nu bijvoorbeeld bepaald dat winkelpersoneel geen plastic tasje meer mag geven, dat helpt wel. In het gezin kun je denken aan afval scheiden. Dit kan ook op scholen. Helaas werken niet alle gemeenten daar even goed aan mee wordt geconstateerd.

Eerst leverde het leggen van zonnepanelen op kerken te weinig op om de kosten eruit te

halen. Carla geeft aan dat er nu een wet is aangenomen waardoor dit wel kostendekkend is geworden.

De stap van bewustwording is nog niet afgerond. Daar zou de overheid ook nog meer kunnen doen. Door praktische initiatieven te nemen kan de bewustwording wel worden vergroot. Ook door het nemen van fiscale maatregelen of door het via het onderwijs te stimuleren.

Repair Cafés worden genoemd als goed voorbeeld. Deze draaien vaak op vrijwilligers die veel goed werk doen. Waarbij ze ook een sociale functie vervullen. Een en ander is wel afhankelijk van budget en van de wil van gemeenten om de cafés te faciliteren. Het is nu zo dat een nieuw apparaat soms goedkoper is dan een reparatie. Neem een printer bijv. Staan Repair Cafés niet haaks op de economische groei? Je krijgt een andere groei. China is er stevig op aangeschreven dat ze overproductie dumpen op Europese markt. Die hebben geen belang bij Repair Cafés...

Het is goed om vanuit je Bijbelse waarden te denken. Er is ook een economisch belang, naast je rentmeesterschap voor de schepping, en dat is soms wel een uitdaging geeft Roelof Bisschop aan. Daar ligt ook wel een accentverschil tussen SGP en ChristenUnie. Waar ChristenUnie nadrukkelijk inzet op beheer van de schepping, daar is SGP het mee eens. Als het gaat om economische haalbaarheid, dan zet de SGP er bij de afweging soms meer op in dat boeren ook hun boterham moeten verdienen. Maar in het algemeen wordt er heel veel samen opgetrokken door beide partijen.

Er wordt gerefereerd aan V&D die nu dicht gaat. Dat is erg voor het personeel, maar (mogelijk) mede een gevolg van het hergebruik van kleding en apparatuur. Carla vertelt dat er meer dan 20% winkelvloeroppervlak is dan dat we aan besteedbaar inkomen hebben. De uitgangspositie is dus al niet goed. En daar komt internet winkelen nog bij. We zitten in transitie naar een nieuwe economie, waar hergebruik een plek kan krijgen.

Overshootday is de dag in een jaar dat we alle grondstoffen hebben besteed die de aarde in een jaar kan opbrengen. Die was in 1986 op 31 december, maar ligt nu al in augustus. Dat is zorgelijk. Dat roept ook de vraag op hoe je dat in je eigen bestedingspatroon doet? Moeten we niet toe naar een nieuwe economie waar verantwoord gebruik van de schepping meer een plek heeft? Als volksvertegenwoordiger heeft ze ook ideeën: bijvoorbeeld een laag btw-tarief op reparatie, of geen btw op tweedehandsproducten.

Wat mag het ons kosten? Zodra we het voelen in onze portemonnee doen we het liever niet. Mag het ons wat kosten? Hoe zijn we hier gekomen, met de auto...?

Hoe vind je het evenwicht. De een zal bijvoorbeeld minder vlees eten, maar maakt vervolgens wel lange reizen met het vliegtuig voor een vakantie, de ander maakt daarin weer andere keuzes. Het is moeilijk om in onze westerse samenleving stappen terug te doen. Maar door onze ecologische voetafdruk hebben anderen in de wereld niets.

Als klein land kan Nederland ook niet heel veel alleen, en zou je in Europees verband meer afspraken moeten maken. Er gebeurt veel, maar je ziet dat het niet genoeg is. Kan ook wat kosten in comfort. Economische krachten zijn heel groot. Je kunt afspreken

dat alle auto's in 2020 elektrisch zijn. Maar landen blokkeren dat vanwege de lobby van de auto-industrie die hoge investeringen heeft gedaan. Kolencentrales zouden dicht kunnen als we één windpark erbij bouwen. Situatie is nu anders dan toen besluit om te bouwen werd genomen.

We moeten leren om genoeg te hebben. 'Ontspullen'... Reclame weigeren.

Bisschop geeft aan dat het echt heel complex is. Aan de beste keuzes zitten weer schaduwkanten. Die hele discussie is ook onderdeel van de geestelijke strijd die gaande is. Joh. 3:16 wordt vaak exclusief op het geestelijk leven betrokken. Het woord voor wereld dat in deze tekst wordt gebruikt is kosmos. Dat is meer dan de geestelijke wereld, dat is Gods schepping. Satan heeft in het paradijs via de zonde toegang gekregen tot de volmaakte schepping. Satan is per definitie een destructieve kracht. Zondags horen we: 'Die niet laat varen de werken Zijner handen'. Dat heeft ook een kosmische dimensie. God laat Zijn schepping niet los. Wij hebben wel onze verantwoordelijkheid. Maar dat God niet loslaat ontheft van het bange gevoel dat je faalt. Je kunt je keuzes in Zijn hand geven. Satan probeert erop aan te dringen om de schepping uit te buiten en roofoverval te plegen. Dat moeten we ons bewust zijn, daarin moeten we goed opereren. Hij zal het echter niet winnen. Hij is al overwonnen. In afwachting van... Dan zal alles in de nieuwe staat hersteld worden. Die dimensie behoedt voor pessimisme en hopeloosheid. Zolang er geen heelheid is, is er gebrokenheid. Die is zichtbaar en daar mogen we ons ook niet bij neerleggen, het is zoeken naar het evenwicht naar enerzijds een stukje acceptatie en anderzijds urgentie en verantwoordelijkheid.

Waarmee is de overheid bezig?

Het belastingstelsel is een klein stapje groener geworden. Nederland is nu voorzitter van de Europese Unie. De EU kent een Ecodesign richtlijn. Die gaat nu vooral over energiebesparing, maar die wordt nu zo herschreven dat bij het maken van een product al rekening moet worden gehouden met dat het product ontmanteld wordt.

Voedselverspilling staat ook hoog op de agenda. In Nederland wordt per jaar 5 mld weggegooid, de helft door de consument en de andere helft door het bedrijfsleven.

Er is aandacht voor waterkwaliteit.

Er wordt ook gekeken naar het natuurnetwerk in Nederland, de biodiversiteit moet goed blijven.

Er zijn ook 'nare' maatregelen voor het milieu, bijvoorbeeld het 130 km per uur mogen rijden. De uitstoot van giftige stoffen neemt exponentieel toe. VVD wil én de industrie, én boeren tegemoetkomen, en hard rijden, en, en... ChristenUnie heeft liever dat de boer nog wat verder kan dan dat we 130 km/uur rijden...

Belangrijk om er vanuit christenzijn aandacht voor te vragen. Vanuit waar je voor staat.

Carla vertelt dat van de week een delegatie uit Terschelling op bezoek was in de Tweede Kamer, vanwege een debat over de mijnbouwwet. Het gas is vervuild dat ze in Terschelling willen winnen. Het veld moet eerst gereinigd worden. Het levert 5 jaar lang 2 dagen per jaar gas op voor Nederland. Zo'n mooi gebied wordt opgeofferd voor 2 dagen gas per jaar...

5. Korte bespreking overige onderwerpen

Verkleinen aantal leerlingen in kleuterklassen t.o.v. peuterklassen

De omvang van de klassen is vooral een keuze van de school. School krijgt een budget, lumpsum, en kan zelf bepalen hoe groot de klas is.

Formeel heeft de staatssecretaris gelijk door het zo te vertellen. Er zijn wel moties geweest om klassen een maximum omvang te geven. De SGP is daar niet zo'n voorstander van, omdat je dit niet vanuit Den Haag moet willen regelen.

Het knelpunt zit er in, dat de school wel moet werken met het budget dat de school krijgt. Bij grote klassen houd je de zaak financieel beter onder controle. Een parallelklas kost jaarlijks rond de 80.000 in het basisonderwijs. Bisschop geeft aan dat je als ouder wel de vraag kunt en moet willen stellen aan de school wat de school heeft gedaan met de structurele gelden die vanaf december 2013 naar de scholen zijn gegaan. Per leerling heeft elke school er zo'n 200 à 250 euro bij gekregen met de bedoeling dit te investeren in personeel. Het is opgenomen in het lumpsumbedrag. De scholen hebben zelf verantwoordelijkheid het ervoor aan te wenden. Er wordt gezegd dat directeurs van scholen niet altijd op de hoogte zijn van de werkdruk van leerkrachten bij kleuterklassen. Er is inmiddels een wetsvoorstel van de SP, van mevrouw Sidderius. Ze heeft een enquête gehouden onder leerkrachten en schoolbesturen. 90% is het eens met stelling dat de klassen moeten variëren van gemiddeld 23 leerlingen tot maximaal 29 per klas. Er wordt een grote werkdruk ervaren in het onderwijs. Bijna niemand haalt werkend z'n pensioen.

Bisschop geeft aan dat de route van de SP nog wel eens is dat je het als rijksoverheid in de wet allemaal voorschrijft. Daar heeft de SGP moeite mee. Aan het maatwerk dat scholen zelf moeten vormgeven wordt dan geen recht gedaan. En het onderwijs is ook de enige sector waarop door dit kabinet niet is bezuinigd.

Je ziet dat samenwerkingsverbanden nog wel eens reserves vormen. Dat je als school een zekere reserve moet hebben is logisch, maar een medezeggenschapsraad kan er wel op doorvragen of het nodig is.

Er wordt voor wat betreft de administratieve 'rompslomp' die leerkrachten ervaren vaak gekeken naar Den Haag. Soms is het terecht. Maar soms moeten scholen ook zelf in de spiegel kijken. Als er een handelingsperspectief voor een zorgleerling geschreven moet worden, dan is dat te begrijpen. Maar er zijn scholen en inspecteurs die zeggen: "Dit handelingsperspectief is wel heel goed, het zou wel goed zijn als dit er voor alle kinderen zou zijn.." Zo'n directeur moet dan zeggen: dit gaan we dus niet doen. Het onderwijs moet leren 'nee' te zeggen. Dat is moeilijk.

Idem als het gaat om bijvoorbeeld citotoetsen in kleuterklassen. De Tweede Kamer heeft zich uitgesproken dat er geen citotoets komt voor kleuters. Inspectie wijst er wel op dat er dan geen toets is. Hoeveel geld gaat daar in zitten? Daar kun je misschien weer een klasse assistent voor aanstellen.

Vanuit de SGP is er een initiatiefvoorstel gemaakt, daarin is geprobeerd zo scherp mogelijk de taak van de onderwijsinspectie af te bakenen. Hierover wordt dinsdag in de Eerste Kamer gestemd.

Er ligt al wel een concept toetsingskader, maar dat is oude wijn in nieuwe zakken... De meeste fracties hebben daar de staatssecretaris op aangeschreven. Er zijn ook

besturenorganisaties die bezig zijn met een opleiding voor schoolleiders wat scholen op basis van de wet moeten, en niet op basis van wat de inspecteur vindt.

Het gaat ook om gebrek aan vertrouwen in de professional. Je ziet dat ook terug in de zorg, waar zoveel moet worden vastgelegd, er is heel veel bureaucratie ontstaan.

In de zorg zijn er 200 instellingen aan de slag gegaan met minimale wet- en regelgeving toe te

passen. Maar er is een enorme juridisering gaande. Zodra er in een instelling iets misgaat, moet een instelling zich kunnen verantwoorden. En dat leidt tot heel veel vastleggen.

Alternatief voor abortus maatschappelijk bespreekbaar maken.

Woensdagochtend is het TNS Nipo onderzoek gepresenteerd door de SGP. Dat onderzoek is in opdracht van SGP uitgevoerd. Per dag worden 100 kinderen in Nederland gedood.

Oorspronkelijke bedoeling van de Abortuswet was voor noodgevallen; 30.000 noodgevallen gaat er niet in.

Met name onder de jongere generatie ook buiten christelijke kringen worden vragen gesteld.

In het blad van het wetenschappelijk instituut van de VVD bijvoorbeeld werden pas ook vragen gesteld als: wanneer spreek je van leven? Je kunt niet meer spreken van een klompje cellen als je beseft wat je op een echo of een video van het ongeboren kind allemaal al ziet.

Het gepresenteerde onderzoek moet dienen om steun te krijgen van buiten christelijke hoek.

Dat mensen op objectieve basis aan het denken worden gezet.

De oudere generatie schiet onmiddellijk in de verdediging in de trant van “We gaan niet meer de discussie over doen.” De hoop is gevestigd op de jongere generatie, om het besef weer meer ingang te doen vinden dat het gaat om doden van menselijke leven.

De strijd is een lange weg en heel taai. Maar ook hier zie je dat vanuit onverwachte hoek soms warme bijval komt.

Carla heeft gisteren een debat gevoerd met de minister van VWS. Er stond naast NIPT ook prenatale screening en preconceptuele screening op de agenda, en levensbeëindiging bij pasgeborenen. Ze had een spreektijd van maar 4 minuten en nog 2 extra vragen. Het was voor het eerst in 5 jaar dat het onderwerp op de politieke agenda stond. Je ziet veel ongemak om hierover te spreken, buiten ChristenUnie, SGP, PvdA en SP om.

Vrouwen hebben keuzevrijheid gekregen. Men heeft het idee dat je als je het wilt agenderen, of als je onderzoek doet naar beweegredenen, of counseling e.d. dat dat wordt geïnterpreteerd als tornen aan het zelfbeschikkingsrecht van vrouwen.

Laten we maximaal inzetten op goede begeleiding van vrouwen. Als je dat goed doet, daalt het aantal abortussen. In Duitsland zie je dat ook. In Nederland hebben we counseling niet op orde. Uit onderzoek blijkt dat men dat in Nederland als burger wel wil, maar vertegenwoordigers in de Tweede Kamer niet.

Vrouwen hebben rechtstreeks toegang tot een abortuskliniek, een gesprek van een kwartiertje, vijf dagen bedenktijd, en dan mogen ze terugkomen om abortus te plegen.

We willen dat vrouwen naar organisatie gaan als Siriz of FIOM, zodat ze gewezen worden op alternatieven. Veel vrouwen weten niet dat je na een abortus fysieke en emotionele problemen kan krijgen. Dat is niet eerlijk om niet te vertellen.

De ChristenUnie heeft een tienpuntenplan opgesteld en aan de minister overhandigd.

De Wet afbreking zwangerschap wordt geëvalueerd. De minister van VWS gaat voor de zomer een brief sturen over het proces. FIOM en Siriz krijgen budget om hulpverlening te geven. De

minister is voornemens die subsidie te verlengen. Ze wil ook huisartsen er nadrukkelijker bij betrekken. Vrouwen moet gewezen worden op informatie over alternatieven. Dat zijn winstpunten.

In Nederland gaan we levens afbreken van baby's tot 1 jaar op grond van gevreesd toekomstig lijden. De SGP en ChristenUnie hebben vragen gesteld: hoe kun je nu een levensvatbaar kind het leven beëindigen op grond van toekomstig lijden? Neem bijvoorbeeld spina bifida, er kan

steeds meer aan operaties en we weten zoveel nog niet wat mogelijk ook nog kan in de toekomst. Maar de minister vindt het vooruitgang.

Er is in de hele samenleving ongemak om lijden een plek te geven. De acceptatie van lijden is weg. Men is bang voor lijden. Dat kun je niet in wet- en regelgeving vangen.

Hetzelfde ongemak zie je ook bij artsen. Je ziet het aan het begin en aan het einde van het leven. De minister noemde het woord ethiek, maar geeft er geen invulling aan.

De Universiteit van Groningen wil een test aanbieden aan vrouwen of ze erfelijk belast zijn, voor ze zwanger worden. Ook AMC denkt erover, er zit natuurlijk ook een business model achter.

Dat je je wilt laten testen is nog voor te stellen als je in je familie al iets hebt aan erfelijke ziekte. Maar nu wordt de test breed aangeboden. Moet je dan gaan werken met eicel- en zaaddonoren, embryoselectie e.d. ? Ook als niet-christen kun je je afvragen of je ouders niet met een ongelooflijk moeilijke keus opzadelt en de kinderwens medicaliseert.

We willen gewoon supermensen hebben, designbaby's. Alles moet perfect zijn, we leven voor het hier en nu, die tijd moet goed zijn.

Carla haalt een column aan van cabaretier Vincent Bijlo. Hij is daarin vlijmscherp n.a.v. de NIPT test, en geeft aan dat we zo op weg zijn naar standaardkinderen die allemaal hetzelfde kosten. We hebben 1 mln mensen die geen Down hebben, maar wel down zijn, gaan we die dan ook weg selecteren...?

Downtest (NIPT) voor alle zwangere vrouwen en abortus. Het aangeboden Zwartboek.

Er is een groep ouders van kinderen met het Downsyndroom die zich hebben verenigd. Die vragen zich af: mogen ze er nog wel zijn? De overheid is niet neutraal, door de test te introduceren zeg je: die kinderen hoeven er niet te zijn. Ouders krijgen nu al vaak de vraag waarom ze hun kind geboren hebben laten worden.

In Denemarken wordt 98% en IJsland 100% geaborteerd van de kinderen waar uit de test blijkt dat het een kind met het Downsyndroom is. We selecteren nu op Down, maar waarop zo meteen? De PvdA ziet niet het spanningsveld tussen enerzijds het willen zijn van een inclusieve samenleving en anderzijds dit debat en deze test. Mag iedereen er zijn? De PvdA en minister werden heel boos toen dit door Carla in het debat werd gevraagd.

Technisch is NIPT een vooruitgang, ethisch gezien is het helemaal geen vooruitgang.

De aanbieder van het zwartboek is geen christen, maar ze deelt wel de visie van de ChristenUnie en SGP op dit punt. Wat voor samenleving wil je zijn? Er is ook een facebookgroep van Down moeders. Ze steunen enorm de inzet van SGP en ChristenUnie.

Kun je meisjes opvangen die het kindje willen houden? Kun je hen op een gegeven moment niet meer ergens onderbrengen vanwege het dicht gaan van de subsidiekraan? Er zijn wel persoonlijke initiatieven, dat is wel mooi. Maar het zou zo fijn zijn als er meer geld voor

opvang en huisvesting beschikbaar zou komen. Siriz krijgt waarschijnlijk toch € 1 mln voor counseling, maar dat is geen huisvesting. Daar willen de christelijke partijen in het debat bij de begroting aandacht voor blijven vragen. Ook in het najaar als ze mogelijk nodig zijn voor een meerderheid.

Opvang kun je ook zien als taak voor de kerken, maar je hebt er ook wel een bepaalde professionaliteit voor nodig. Voor tieneropvang is er ook nog een aangehouden motie met de oproep onderzoek te doen of er wel voldoende opvang is.

Vanuit de bonden worden ChristenUnie en SGP gecompimenteerd met het feit dat het onderwerp van abortus en NIPT bij Down e.d. weer op de agenda staat in Den Haag.

Kort wordt het kindhuwelijk nog genoemd. Door de wet om deze tegen te gaan, heb je de situatie gekregen dat een meisje van 17 dat zwanger is niet mag trouwen. Bisschop geeft aan dat de SGP zich dit heeft gerealiseerd toen de wet werd behandeld, maar dat dit nadeel niet zodanig was om het dan maar niet te regelen. Want om echte kindhuwelijken tegen te gaan heb je een krachtig wettelijk instrument nodig.

Euthanasie 'live' op tv en acceptatie van euthanasie, gevolgen van Rapport Schnabel

De recente uitzending van de Levensindekliniek over euthanasie bij psychisch lijden, voltooid leven en dementie heeft heel veel los gemaakt. Men wilde begrip kweken. Maar zeker de uitzending van de euthanasie op Hannie Goudriaan, een demente vrouw, heeft maatschappelijk gezien een ander effect gehad. Het maatschappelijk debat is volop bezig, ook veel niet-christenen zijn geschokt. Zowel ChristenUnie als SGP hebben Kamervragen gesteld die nog niet zijn beantwoord. De rode draad in de vragen is, of dit nu de bedoeling is geweest van de euthanasiewet? Lijdt deze mevrouw zelf, of haar man die het niet zag zitten? Het is schokkend hoe makkelijk mensen voor euthanasie kiezen. Vanuit de groep wordt aangegeven dat veel mensen nog nooit van palliatieve zorg hebben gehoord, ook niet van hun huisarts in een situatie dat ze ongeneeslijk zien zijn. Mensen willen zelf de regie in handen houden. Omdat we de euthanasiewet hebben is de palliatieve zorg in Nederland nog lang niet zo goed als in het buitenland,

Wat gaat het rapport Schnabel teweeg brengen? Het was een opmerkelijke conclusie van de commissie Schnabel. Het kabinet gaat er voor de zomer op reageren.

Carla denkt dat het lastig is voor het kabinet om te reageren. Ze is er wel ontzettend blij mee, een D66 senator die zo'n rapport verdedigt!

Het opvallende is dat in de commissie ook mensen zaten die heus wel voor euthanasie zijn, maar de vraag is of de overheid het mogelijk moet maken dat mensen buiten het medische circuit op zoek naar hulp bij zelfdoding moeten kunnen gaan. 'Nee' is de conclusie, dat tast ook het gevoel van veiligheid aan. Als je het mogelijk maakt, hoe kun je dan nog toetsen of motieven altijd zuiver zijn geweest?

Vorig jaar is er nog een ronde tafel geweest over euthanasie en psychiatrie. De artsen erkenden toen ook dat de palliatieve zorg nog in de kinderschoenen staat. Een conclusie is ook geweest dat er meer expertise op psychiatrie in de toetsingscommissie moet zitten. Er zijn inmiddels twee mensen aangesteld die op psychiatrie of dementie advies kunnen geven. Maar hoe fungeren die commissies eigenlijk? Dat is een black box. Ze creëren echter wel nieuwe jurisprudentie waarop volgende verzoeken worden beoordeeld!

Loslating eisen toelating Zorginstelling

De vorige keer is gesproken over eisen die aan instellingen worden gesteld om voor PGB in aanmerking te komen. Daarover is correspondentie geweest met de Kamerleden en een en ander is inmiddels goed geregeld.

Publicaties op websites i.v.m. ANBI-eis – beleid van organisatie kan strijdig zijn met artikel 1 van de Grondwet. Vanuit de politiek wordt gevraagd om mogelijke situaties/personen die gediscrimineerd kunnen worden nader te preciseren.

Mevrouw Jonker brengt in dat je tegenwoordig als ANBI instelling verplicht bent je beleidsplan op de website te zetten. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor kerken. Misschien kun je er zaken in onder woorden brengen waardoor anderen zich afgewezen voelen, bijvoorbeeld als het gaat om hertrouwen of om homoseksualiteit. Je kunt niet om de eisen heen, maar wat voor risico's zitten eraan en in hoeverre kun je erop aangesproken worden?

Bisschop geeft aan dat het verstandig is om goed te kijken wat je verplicht bent te publiceren. Dat gaat dan om informatie over bestuur en de financiële kant e.d. Maar hoe gedetailleerd ben je erin? Vanuit de SGP zijn er nog geen signalen dat ANBI-instellingen tegen problemen aanlopen en ook bij Carla is daar niets van bekend. Je zou heel kwetsbaar kunnen worden als er bijv. een COC op duikt en dat zou een reden kunnen zijn om summier te publiceren.

Vluchtelingen zorg

Er wordt gevraagd hoe het nu gaat in het land. Kunnen we de instroom een plek geven? Enerzijds zie je op lokaal niveau mooie initiatieven, anderzijds blijkt dat de bevolking soms voor verrassingen wordt geplaagd. Het COA heeft nu wel besloten om de opvang ook kleinschaliger te organiseren. Efficiency ging voor draagvlak. Voor budget en veiligheid heb je ook wel een bepaalde schaal nodig. Maar niet zo groot als dat nu soms wordt gedaan. Bij veel gemeenten zie je de bereidheid om de nek uit te steken.

Waar ligt de zorg voor vluchtelingen? Vooral bij plaatselijke gemeenten en kerkelijke initiatieven? Op rijksniveau is er vooral debat over de verdeling van vluchtelingen. Ook over de toelating zelf, wat dan weer input vormt voor de inbreng van Nederland in Europese debatten die worden gevoerd. Als het gaat om concrete ondersteuning, om huisvesting, taallessen, scholen e.d., dat ligt lokaal. En daarin kunnen kerken heel veel betekenen.

Boycot van Israëlproducten door Europa

Er is een Europese Interpretatieve Mededeling die formeel niets met een boycot te maken heeft, maar consumenteninformatie betreft. Er worden wel allerlei zaken voorgeschreven. Een aanduiding als Westelijke Jordaanoever is niet voldoende, er moet dan Israëlische nederzetting achter staan. Dit is in wezen dus een opmaat naar een boycot, want impliciet zit erin: 'koop die producten maar niet'.

Nu heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen op initiatief van de VVD die zegt: dan moet je consequent zijn en alle bezette gebieden in kaart brengen en meenemen, bijvoorbeeld ook westelijke Sahara.

Je ziet ook hier wel weer die geestelijke dimensie van de strijd, Israël mag er niet zijn... Op dit moment is de discussie een beetje geweest.

Verplicht stellen dat bij een scheiding waar co-ouderschap geregeld is, de kinderen door tenminste maatschappelijk werk begeleid worden. Men gaat er te veel vanuit dat het goed gaat met deze kinderen, wanneer er niet 'gevochten' wordt

ChristenUnie en SGP vinden dat hier iets meer en ook beter geregeld moet worden, maar tot nu toe nog krijgen ze daar niet echt de handen voor op elkaar. Maar het blijft zeker een aandachtspunt.

Ook hier zie je weer ontkenning van het leed dat eronder ligt. Er wordt zo makkelijk over een

scheiding gedacht door bepaalde groepen in de samenleving. Kinderen hebben echter een dubbele loyaliteit richting hun vader en moeder. Zelfs jongvolwassen kinderen hebben er moeite mee als ouders op latere leeftijd uit elkaar gaan. Je moet je ook afvragen welke maatschappelijke kosten er mee gepaard gaan. Relatiebemiddeling opnemen in het basispakket wordt ook al langer geprobeerd. Tot nu toe is er weinig draagvlak voor. Op gemeentelijk niveau wordt het nog wel eens ingebracht. Je ziet dat er in dit soort dossiers naar de korte termijn wordt gekeken, terwijl op langere termijn juist soms de problemen ontstaan.

Bisschop geeft aan dat er bij de fractie een enorme drive is om toch zaken op de agenda te krijgen en op zo'n manier dat men er niet omheen kan. Als voorbeeld noemt hij de billboards over trouw in het huwelijk. Daarbij is het wel belangrijk om met de achterban in gesprek te gaan, zodat niet het beeld ontstaat dat er water bij de wijn wordt gedaan.

Initiatiefwet D66 Actief Donor Registratiesysteem

D66 wil het actieve donorregistratie systeem initiëren. Er is een tekort aan donoren. D66 wil dat iedereen op zijn of haar 18de verjaardag gevraagd wordt donor te worden. Als je twee keer niet reageert op dat verzoek, dan word je automatisch geregistreerd als orgaandonor. Voor SGP en ChristenUnie is dit een onbegaanbare weg. SGP, ChristenUnie en VVD staan hier op één lijn. De vraag is wat het CDA gaat doen.

Hoe verhoudt dit zich tot het zelfbeschikkingsrecht waar ook D66 voor is? Ook fractieleider Pechtold vond dat ingewikkeld gaf hij toe, maar toch zijn ze er als partij voor vanwege het grote tekort aan orgaandonoren. Of het doel wordt bereikt is maar de vraag. Maar 1 van de 10000 overledenen is geschikt. Voor nabestaanden is in een dergelijk systeem ook niet duidelijk of mensen er zelf een keus voor hebben gemaakt of dat de overheid heeft beslist. Dat leidt tot minder bereidheid in andere landen met dit systeem.

Je hebt ook kans dat een 18-jarige er door slordigheid e.d. niets mee doet. En wat gebeurt er met zo'n brief als mensen de Nederlandse taal niet machtig zijn, of verstandelijk beperkt zijn?

6. Sluiting door dhr. Bisschop

Roelof Bisschop sluit de vergadering met dankgebed.